

Čtyřnozí dřevorubci: máme je chránit nebo hubit?

Žili tu, byli vyhubeni... a opět tu žijí. Bobři. Nápadní hlodavci, kteří jsou druzí největší na světě.

Kdysi byli rozšířeni po celé Evropě. Jejich způsob života, ale i krásná hustá kožešina a chutné maso vedly k tomu, že je lidé lovili, až byli v první polovině 19. století prakticky vyhubeni. Zmizeli i z naší republiky. Z celého původního areálu rozšíření bobrů v Evropě zbylo jen několik ostrůvků, kde přežívalo posledních asi 1200 zvířat. Sto let trvalo, než se dočkali zasloužené ochrany a začali se opět šířit - buď samostatně, nebo s pomocí člověka - na místa svého původního výskytu.

Radost nad pařezem

První bobři k nám připlavali po Dyji na jižní Moravu v osmdesátých letech minulého století, několik zvířat vysadili přírodovědci na severní Moravě. V severních Čechách se zabydleli bobři, kteří putovali proti proudu Labe, další překročili západní hranici a usadili se na Tachovsku. A i když samotná zvířata žijí velice skrytým nočním životem, takže je málokdo viděl, prozradily je typicky ohlodané kmeny a pařezy a velké třísky, které zbývaly po jejich dřevorubecké činnosti. Zoologové a milovníci zvířat byli nadšeni a jezdili se na tyto třísky a pařezy dívat ze všech koutů republiky. Nikdo netušil, že za nějakých dvacet let se bude na stejné třísky a pařezy hledět s rozpaky, nebo dokonce s nevolí a obavami.

Až příliš úspěšný návrat

Bobři u nás patří mezi nejpřísněji chráněné druhy zvířat, a tak se utěšeně množí. Protože jsou však přísně teritoriální, rodičovský pár své odrostlé potomky vyžene a ti si musí hledat nová místa k životu. Bobři se díky tomu šíří do nových oblastí, nevyhýbají se dokonce ani městům. Jejich přítomnost už ale zdaleka nevyvolává takové nadšení jako kdysi. V určitých případech totiž v krajině citelně škodí. A přestože patří mezi zvláště chráněné druhy, takže způsobené škody uhradí stát, leckde se začíná uvažovat o tom, že bude nutné jejich stavy regulovat.

Tvůrci krajiny

Bobři potřebují k životu mírně tekoucí nebo stojaté, dostatečně hluboké vody, které jim poskytují úkryt i potravu. Na souši jsou dost nemotorní, proto se od vody vzdalují jen neradi. Ale pokud jim krajina nevyhovuje, na rozdíl od jiných zvířat se neodstěhují, nýbrž si ji upraví k obrazu svému. Postaví hráze, které zvednou vodní hladinu, aby zatopila vchody do jejich domovů a aby dosahovala až k místům, kde najdou potravu. Ke vzdálenějším zdrojům potravy pak budují sítě vodních kanálů. Protože se živí hlavně listím a mladými větvíčkami, ke kterým nedovedou vyšplhat, dostávají se k nim tak, že pokácejí celý strom. Na zimu si připravují zásoby potravy - větve z pokácených stromů zatahují pod hladinu, kde k nim mají po celou zimu snadný přístup.

Bobří hrady

Své obydlí si bobři budují tak, aby měly vchody vždy ukryté pod hladinou, ale vlastní doupě bylo v suchu nad její úrovní. Pokud nemají k dispozici dostatečně strmé břehy, v nichž by si nory vyhloubili, stavějí si z větví mohutné vodní hrady, do kterých se dostávají vchody skrytými pod hladinou a ve kterých v pohodlí přečkávají i zimu.

Jsou bobři škůdci nebo užiteční?

Škody

- narušování hrází rybníků či protipovodňových hrází
- škody na lesních porostech kácením a zaplavením
- podmáčení či zaplavování silnic a železničních tratí
- zaplavení lesních kultur
- škody na polních kulturách zaplavením a spásáním
- ohrožení zdrojů pitné vody
- nebezpečí pádu stromu přes silnici či trať

Užitek

- prosvětlení a zmlazení lesa
- obnova druhové bohatosti rostlin a živočichů
- vytváření ideálních míst pro život vodního ptactva
- zvyšování hladiny spodní vody
- snížení nebezpečí povodní
- celkové zlepšení vodního režimu v krajině

Mohou žít vedle nás?

Přírodovědci odhadují, že u nás v současné době žije asi 2300 bobrů. Zoologové nyní hledají řešení, jak sladit činnost člověka a bobrů, aby mohli žít vedle sebe. Jedním z navrhovaných řešení je vytvořit určité zóny, v nichž se bude k bobrům přistupovat odlišným způsobem. V té první, která zahrnuje prakticky všechny oblasti, v nichž se objevili poprvé, by byli bezvýhradně chráněni - i na úkor lesního a polního hospodaření. Druhá zóna by zahrnovala většinu republiky, ta by umožňovala bobrům přecházet z oblasti do oblasti, ale jejich stavy by byly přiměřeným způsobem regulovány. A poslední zóna by zahrnovala lokality, kde je jejich výskyt nežádoucí (hlavně rybníčné oblasti) a kde by je přírodovědci odchytili a převáželi na vhodnější místa. Důležité ovšem je, že stále zůstanou zařazeni mezi chráněné druhy, takže je nebude možné nekontrolovaně hubit.